



# ZMNE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓINTÉZET

## ELEMZÉSEK – 2008/5

1241 Budapest Pf: 181 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58

### *A NATO bukaresti csúcstalálkozója budapesti szemmel*

***Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének bukaresti csúcstalálkozója – legalábbis a csúcsot követő első nemzetközi kommentárok szerint – a kompromisszumok csúcstalálkozója volt. Bár a szövetség tagállamainak vezetői közül szinte mindenki elkönnyvelhetett bizonyos rész sikereket, ez utóbbiak leltára országonként meglehetősen eltérő. Jelen elemzésünkben a csúcstalálkozó magyar szempontból legfontosabb eredményeit foglaljuk össze.***

Az már rigai csúcstalálkozáson egyértelmű vált, hogy az állam- és kormányfőknek Bukarestben dönteniük kell a NATO további bővítésének kérdésében. Nemcsak arról kellett dönteniük, hogy mi legyen a három hivatalos tagjelölt (Albánia, Horvátország és Macedónia) sorsa, de arról is, legyen-e előrelépés a NATO-hoz való közeledést célul tűző egyéb partner országok státuszában. A szövetség – mint ismeretes – végül csak Horvátország és Albánia meghívásával kapcsolatban tudott konszenzust kialakítani, Macedónia meghívása – elsősorban a Szkopjéval másfél évtizede névvitában álló Athén ellenállása miatt – elmaradt. A csúcstalálkozó egyik alapkérdése magyar szempontból is a bővítés kérdése volt. Bár hazánk számára – tekintettel a nyugat-balkáni régió fontosságára a magyar biztonság szempontjából – a hármas bővítés lett volna ideális, legfontosabb stratégiai célunk Horvátország meghívása volt. Ez utóbbi eredményeként ugyanis Magyarország, amely alig több mint kilenc éve szigetként került a szövetségbe, a magyar-serb és magyar-ukrán határszakasz kivételével NATO- és Európa Unió tagokkal lett szomszédos. A nyugat-balkáni régió biztonsága szempontjából legalább ilyen fontos eredmény Magyarország számára Albánia meghívása. Kudarcként kell elkönnyelnünk ugyanakkor, hogy a magyar diplomácia támogatása ellenére sem sikerült konszenzust elérni a szövetségen belül Macedónia NATO-tagságát illetően, különösen azért, mert a meghívás elmaradása számos elemző szerint komoly feszültséget (kormányválságot, esetleg előrehozott választásokat, társadalmi kiábrándulást) okozhat abban az 1992-ben függetlenné vált volt Jugoszláv tagköztársaságban, ahol a lakosság 90%-a támogatja az ország NATO-tagságát.<sup>1</sup>

Ugyancsak a csúcstalálkozót megelőzően ismertté vált az is, hogy a csúcson az egyik legérzékenyebb kérdés az ukrán és a grúz Tagsági Akcióterv (MAP) ügye lesz. A szövetség egyes tagállamai – élükön Németországgal – határozottan elleneztek az ukrán és a grúz kérés teljesítését. Bár Berlin és hozzá csatlakozók a kérés teljesítésének megtagadását hivatalosan a megoldatlan grúziai konfliktusokkal (Dél-Oszétia, Abházia), illetve az ukrán társadalom tagságra való felkészületlenségével indokolták, a legtöbb megfigyelő szerint döntésükben fontos szerepet játszott az meggyőződésük is, hogy MAP tagság felajánlás az említett országoknak csak tovább rontaná az sem túl szívélyes NATO-orosz viszonyt. E stratégiai megfontolás mellett ugyanakkor az is tény, hogy jelenleg maga az ukrán társadalom is erősen ellenzi az ország közeledését a NATO-hoz. A közvélemény-kutatások szerint a csatlakozás támogatottsága 2007 végén mindössze 32 százalékos volt (szemben az 53 százalékos elutasítással), sőt, a megkérdezettek 52 százaléka agresszív katonai tömbnek tekintette a NATO-t, s csupán 20 százalékuk vélte úgy, hogy a szövetség védelmi jellegű, illetve további 10 százalék, hogy a NATO a békéért tevékenykedik.<sup>2</sup> A korábbi MAP-tagok között egyetlen országban sem volt tapasztalható ilyen magas arányú elutasítása a NATO-nak. Az ukrán és a grúz MAP-tagság elutasítása ellenére a csúcstalálkozó zárónyilatkozata úgy fogalmaz: felkészülésük után mindkét országot befogadják a szövetségbe.<sup>3</sup>

A magyar diplomácia különösen Ukrajna MAP-meghívása kapcsán került kényes helyzetbe. Közben ugyanis Magyarország stratégiai értelemben egyértelműen Ukrajna MAP-meghívásában érdekelt, Budapestnek is figyelemmel kellett lennie a fentebb említett megfontolásokra: ti. a NATO-tagság gyenge társadalmi támogatottságára és arra is, hogy a MAP-meghívók miatt ne kezdődjenek olyan stratégiai viták, elsősorban Oroszországgal, amelyek a NATO működését befolyásolhatják.<sup>4</sup> Ez utóbbi veszélye a közvélemény számára jóval világosabban látható Grúzia esetében, ahol az Oroszország által támogatott dél-ozsét és abház szakadár területek törekvései miatt sokan egyenesen fegyveres konfliktusoktól tartanak.

<sup>1</sup> Niepelne rozszerzenie NATO na Bałkanach. BEST OSW, nr. 47. 2008. április 8

<sup>2</sup> Ukraina wobec NATO. Tydzien na Wschodzie, OSW, nr 44. 2008. március 12.

<sup>3</sup> Bucharest Summit Declaration. NATO Press Release (2008) 049. 2008. április 3.

<sup>4</sup> Halk magyar támogatás a grúz-ukrán bővítésre. Népszabadság, 2008. április 3.

Bukarestben ugyanakkor a NATO teljesítette Bosznia és Hercegovina, illetve Montenegró azon kérését, hogy a szövetség kezdje meg velük a MAP előszobájának tekintett, érdemibb politikai együttműködést biztosító intenzív párbeszédet (ID). Ez – továbbá az, hogy a NATO-hoz való közeledés lehetősége maradjon nyitva a szövetséggel való együttműködéstől a koszovói függetlenség elismerése miatt jelenleg elzárkózó Szerbia előtt is – szintén elemi magyar érdek. Különösen egy olyan időszakban, amikor a szövetség számos tagállamának figyelmét érezhetően jobban leköti a NATO afganisztáni missziója, mint a Magyarország számára legalább olyan fontos nyugat-balkáni térség vagy Koszovó kérdése. Ez utóbbi kapcsán Budapest a csúcstalálkozón is megerősítette, hogy 2008-ban egy manőver zászlóaljot állít fel a KFOR nyugati szektorában, s ennek vezetését egy évre vállalja.

Mint várható volt, a csúcstalálkozó napirendjének egyik legfontosabb kérdése az afganisztáni NATO-művelet volt. Bár szakértők szerint a bukaresti csúcstól sem tudta igazán megoldani a szövetség afganisztáni szerepvállalásának egyik alapvető problémáját, a deklarált politikai ambíciók és a tényleges katonai áldozatvállalás közötti ellentmondást, de lényegesen enyhíteni igyekezett azt. Részben a további felajánlásokkal (az USA 3500, Franciaország 700, Lengyelország 400, Románia 170 plusz katonát ajánlott fel), részben azzal, hogy több tagország is bejelentette: feloldja a harcérintkezés terén eddig fenntartott korlátozásokat katonáira vonatkozóan. Az Afganisztánnal kapcsolatosan Bukarestben az állam- és kormányfők elfogadtak egy stratégiai jellegű dokumentumot is (ISAF's Strategic Vision), amelyben a tagállamok hosszú távú és közös elkötelezettséget vállaltak Afganisztán biztonságával kapcsolatban (elsősorban a szélsőséges tálibok elleni fellépés erősítésével), vállalták továbbá, hogy támogatják az afgán vezetést és a jelenleginél nagyobb felelősségvállalását (többek között a 2010-ig 80 ezer főre növelni tervezett afgán haderő kiképzéséhez való hozzájárulás révén). Elhatározták továbbá, hogy mind nemzetközi, mind helyi szinten erősíteni fogják a katonai és civil erőfeszítések koordinációját annak érdekében, hogy a biztonság és fejlődés párhuzamosan teremthető legyen Afganisztánban. S végül felhívták Afganisztán szomszédjait, elsősorban pedig Pakisztánt arra, hogy korábbinál fokozottabban vegyék ki részüket egy stabil Afganisztán megteremtésében.<sup>5</sup>

Afganisztán kapcsán Magyarország bejelentette, hogy a szövetség afganisztáni stratégiájának megfelelően növeli szerepvállalását az ISAF műveletben. Ennek érdekében 2009 első feléig egyharmaddal növeli jelenlegi hozzájárulásának mértékét. Növeljük törzstisztjeink számát az ISAF parancsnokságán, 2008 őszén átvesszük a kabuli nemzetközi reptér üzemeltetését, decemberben pedig különleges műveleti csoportot telepítünk a déli műveleti területre. 2009 szeptemberéig meghosszabbítjuk a Baghlan tartománybeli Pol-e-Khomri PRT működtetését, és az afgán haderő felállítását és kiképzését támogatására, két ún. különleges műveleti és tanácsadói, kiképzést segítő csoportot (OMLT) telepítünk Afganisztánba (az egyiket Baghlanba, a másikat Uruzgan tartományba). A jelenlegi tervek szerint az OMLT-k 2009 elején kezdhetik meg tevékenységüket.

Magyar szempontból rendkívüli jelenséggel bír, hogy a bukaresti csúcstalálkozón két szempontból is komoly előrelépés történt a NATO képességhiányainak többnemzeti formában történő kezelése terén. Az ún. Stratégiai Légiszállítási Kezdeményezés keretében ugyanis három C-17-es katonai szállítógép közös megvásárlását és a pápai légibázison történő állomásoztatását határozta el a programban jelenleg résztvevő 17 NATO- és partnerország. Mivel az erről szóló egyetértési megállapodást a magyar kormány már elfogadta, a többi részes ország hozzájárulása esetén megkezdődhet ennek végrehajtása. Fontos jelezni, hogy kezdeményezés működőképességének és továbbfejlesztési lehetőségeinek megteremtésében, s ezáltal a szövetség stratégiai légiszállítási képességhiányának csökkentésében – a pápai bázisrepülőtér okán – komoly szerepe lehet és kell, hogy legyen a magyar kormánynak.

Ugyancsak előrelépett a NATO helikopter képesség kezdeményezése, amelyre ez év februárjában, a NATO védelmi miniszterek vilniusi találkozóján, Magyarország elsőként reagált pozitívan – két Mi-8-as szállító- és két Mi-24-es harci helikoptert ajánlva fel az ISAF művelethez, továbbá javasolva közös finanszírozással történő felújításukat és alkalmankénti közös feladatra történő használatukat. Bukarestben ugyanis Nagy-Britannia és Franciaország bejelentette, hogy a felajánlott helikopterek afganisztáni körülményekhez szükséges felújítása és felkészítése érdekében közös pénzügyi alapot hoz létre. A közös alapból – amelyhez több ország is jelezte csatlakozási szándékát – elsőként a magyar eszközök kerülnek felújításra.

<sup>5</sup> ISAF's Strategic Vision. NATO Press Release, (2008)052. 2008. április 3.